

Határok, falak és kerítések a migrációról folytatott magyar sajtódiskurzusban 2015-ben

1. rész

1. Bevezetés. DAVID FRYE a *Walls. A History of Civilization in Blood & Brick* című könyvében (FRYE 2018, vö. FRYE 2019) görcső alá veszi a falak és kerítések szerepét az emberi történelemben. Írásából kiderül, hogy az emberiség már közel 12 ezer éve keríti körbe a településeit falakkal, de egész államok is építettek óriási határvédő falakat, mint például a Kr. e. 3. század és Kr. u. 17. század eleje között Kína északi határán épített Kínai Nagy Falat, amely valójában egy több tízezer kilométer hosszú erődítményrendszer. Az ókorban és a középkorban a városfal a városkép természetes velejárója, lényeges és szükséges része volt. A saját területek megjelölésére és védelmére szolgáló határoknak és az azokat jelző falaknak a közmegítélése egyértelműen pozitív volt, hiszen azokat létfontosságúnak tekintették.

Napjainkban az ilyen funkciót ellátó falak és kerítések FRYE szerint „morális viták egyik fő témájaként szerepelnek”, sőt gyakran „morálisan elfogadhatatlannak” minősítik őket (2019: 11). Ez a nézet, hangsúlyozza FRYE, 1961 után a berlini fal kapcsán jelent meg a történelemben, és „az összes korábbi vagy későbbi fal hirtelen átértékeléséhez vezetett” (FRYE 2019: 11).

A 20. századból közép-kelet-európai és egyben magyarországi vonatkozásban feltétlenül említést kell tennünk a Vasfüggönyként elhíresült határkerítésről. A Wikipédia vonatkozó szócikke¹ szerint a Vasfüggöny olyan műszaki megoldások gyűjtőfogalma, amelyek a második világháború után Kelet- Közép-Európában létrejött szovjet érdekszféra országaiban „a népeiséget Nyugattól elszigetelő céllal jöttek létre, illetve fizikailag az adott országok nyugati határai mentén, az 1940-es évek második felétől fokozatosan kiépítve jelentek meg.” A Vasfüggöny egyidejűleg „Európa hidegháborús kettéosztottságának politikai metaforája” is.

A 20. sz. végére az Európai Unión belül a határok és az azokat jelző és védő falak és kerítések felszámolása, lebontása után létrejött ugyan a határok nélküli Európa, ám a 21. század elején – mutat rá FRYE – Európán kívül megszorodtak a határvédő falak és kerítések. Példaként többek között Szaúd-Arábiát, Izraelt és az Egyesült Államokat említi a szerző. De említésre kerül Magyarország is, mégpedig a 2015-ben kirobbanó migrációs válság kapcsán az ország déli határán épített kerítés miatt.

A migránsválság 2015-ben az európai országok számára összetett szociális, gazdasági és politikai kihívást jelentett, majd pedig gyorsan összeurópai problémává vált, amelyre EU-s szinten próbáltak megoldásokat keresni. A migráció az Idegen szavak gyűjteménye rövid megfogalmazásában „Lakóhely változtatás

¹ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Vasf%C3%BCgg%C3%B6ny> (2021. 10. 21.)

[sic], költözés, vándorlás”,² tehát jellemzően együtt jár ország-, illetve államhatárok átlépésével. Nem véletlen tehát, hogy nemzetközi viszonylatban is a viták középpontjába került a határvédelemmel és annak mikéntjével kapcsolatos kérdéskör.

Magyarországon kívül már 2015-ben is voltak olyan országok, amelyek országhatáraikon a menekültek feltartóztatására és saját határaik védelmére kerítés építését tervezték; lásd példaként a következő szalagcímet az online sajtóból:

(1) *Nem csak a magyarok építenek kerítést*

Európában több ország is falakat emel, hogy megfékezze az illegális bevándorlók áradatát (Magyar Nemzet online, 2015. 09. 03., <https://magyarnemzet.hu/belfold-archivum/2015/09/nem-csak-a-magyarok-epitenek-keritest-2>)³

A határvédő falak és kerítések aktualitása a napjainkig elhúzódó migránsváltás kapcsán, a koronavírus-járvány enyhülésével, 2021 nyarán új lendületet vett:

(2) *Fehérorosz válság: Litvánia nemcsak kerítést, hanem falat is épít a határra* (portfolio.hu, 2021. 07. 09., <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210709/feherorosz-valsag-litvania-nemcsak-keritest-hanem-falat-is-epit-a-hatarra-492012>)

Magyarországon a határvédelem a mai napig kulcseleme a Fidesz migrációs politikájának, amit híven tükröznek és egyben jól illusztrálnak a Fidesz 2021. őszi Facebook-bejegyzései is, pl.:

(3) *Ma mindenki kerítést épít, sőt ma mindenki örül annak, hogy Magyarország megépítette a kerítést.* (<https://www.facebook.com/FideszHU>, 2021. 10. 15.)

A határok tehát 2015 óta sarkalatos pontját képezik a migrációról folytatott magyarországi médiadiskurzusnak. Jelen tanulmány célja, hogy elsődlegesen a vonatkozó germanisztikai nyelvészeti szakirodalomra támaszkodva, nyelvészeti eszközök segítségével feltárja, mely tudás-, gondolkodás- és értékmintákat közvetített a migrációról folytatott magyar nyelvű sajtódiskurzus a határokról és a határvédelemről 2015-ben. A vizsgálat elméleti és módszertani háttérét a deskriptív nyelvészeti diskurzuselemzés biztosítja, az elemzések a szókinccségekre mint típusokra (type) és az azokat összekapcsoló hálózatokra fókuszálnak. Elemzéseimben kísérletet teszek a magyar *határ*, valamint *határkerítés* és *határzár* szavakkal jelölt fogalmak megragadására a diskurzusban. Ezen elemzéseimben részben támaszkodom saját korábbi munkáimra (I. RADA–CSATÁR–PÉTERI 2021; V. RADA 2019) is.

2. Leíró nyelvészeti diskurzuselemzés. A germanisztikai nyelvészeti kutatások egyik, napjainkban preferált paradigmája a nyelvészeti diskurzuselemzés. Ennek központi fogalma, a diskurzus azonban nem egyezik meg egyik korábbi nyelvészeti diskurzusfogalommal sem (I. KOCSÁNY 2008). Az angol-amerikai

² <https://idegen-szavak.hu/migr%C3%A1ci%C3%B3> (2021. 10. 22.)

³ A dolgozatban található összes online újság, illetve hírportál esetében a megtekintés utolsó dátuma 2022. október 26.; a Facebook-oldalak utolsó elérése pedig 2021. október 30.

discourse analysis vagy *conversational analysis* (német megfelelői a *Konversationsanalyse*, *Gesprächsanalyse*) diszciplína a diskurzus fogalma alatt beszélt nyelvi szöveget ért a hétköznapi élet intézményesült közegében. Egy másik jelentésben a diskurzus gyűjtőfogalom, amely a beszélt nyelvi, verbális kommunikáció egészére vonatkozatható. A harmadik értelmezés szerint pedig a diskurzus „connected speech”, azaz „egyszerűen annyi, mint szöveg” (KOCZSÁNY 2008: 32). Eltér ezektől a magyar nyelvészetben TÁTRAI diskurzusfogalma, mely a kognitív funkcionális pragmatika elméleti keretében fogalmazódott meg, és kiindulópontja a nyelvhasználat mint társas megismerő tevékenység. *Diskurzus* alatt TÁTRAI olyan beszéd-folyamatot ért, melynek résztvevői „egy közös figyelmi jelenet keretében nyelvi szimbólumok segítségével megosztóznak a világról szerzett tapasztalataikon”, valamint „összehangolják közös cselekvéseiket és mindeközben személyközi kapcsolataikat is bonyolítják” (TÁTRAI 2011: 209). A diskurzus résztvevői megnyilatkozásokat tesznek, amiken keresztül a saját kontextusfüggő perspektívájukból reprezentálódó, akár több mondatból is álló folyamatos közlésükkel a többi résztvevő(k) mentális irányultságát (figyelmét, megértését) befolyásolják (2011: 68). A megnyilatkozás fogalma nemcsak a közvetlen interakcióban megjelenő dialógusok fordulóira (turn) vonatkozatható, hanem kiterjeszhető a monologikus szövegekre is. Ezért TÁTRAI a diskurzusoknak két tipikus megjelenési módját különbözteti meg, a prototipikus társalgást és a prototipikus szöveget (2011: 74). Ez a diskurzusfogalom is tehát az egyedi, szinguláris szöveggel mint egyszeri kommunikatív egységgel hozható összefüggésbe. Ugyanakkor látni fogjuk, hogy a funkcionális kognitív pragmatikai szemlélet sok ponton párhuzamba állítható a jelen tanulmány központi elméleti fogalmaként értelmezett diskurzusfogalommal. (Jelen tanulmányban terjedelmi okok miatt azonban nincs lehetőség a részletes összevetésre.)

A nyelvészeti diskurzuselemzés paradigmájában a diskurzusfogalom a MICHEL FOUCAULT (1973, 1977) nevével fémjelzett posztstrukturalista diskurzusfogalomra vezethető vissza. A FOUCAULT diskurzuskoncepciójának nyelvészeti adaptálása után kialakult új nyelvészeti diskurzusfogalomnak GARDT (2007: 29) négy fontos komponensét határozza meg. Ezek a diskurzus fogalmának összefüggése a szövegfogalommal, pragmatikai-nyelvi cselekvés elméleti orientáltsága, társadalmi-szociális dimenziója, továbbá a diskurzus cselekvésirányító és valóságteremtő (kognitív) funkciója. A következőkben ezeket fejtem ki részletesebben.

1. Az egyedi, szinguláris szövegek egyszeri kommunikatív egységek, ám a szöveggé szerveződés visszatérő motívumok alapján, sorozatokat alkotva történik. Ez az ún. szerialitás elve (l. WARNKE 2002: 134–136), és ezen elv alapján minden újonnan létrejött szöveg egy széria, sorozat eleme, bennük bizonyos mintázatok ismétlődnek. A diskurzus ezáltal tehát az egyedi szövegek mint szövegesemények szeriális összefűződése. Ahogyan a fonémák a nyelvi hierarchia magasabb szintjén álló, az őket kontextualizáló morfémák elemei – mutat rá WARNKE (2008: 36) –, úgy a szinguláris szövegek is alkotóelemei, részei egy azokat kontextualizáló egységnek. Ez pedig a diskurzus. Ilyen módon a diskurzus az egyedi szöveg felett álló, azon túlmutató, transztextuális kommunikatív egység, az egyedi szövegek bizonyos adott és megállapítható konstellációja. Az egyedi szöveg tehát szükségszerűen egy-egy diskurzus része; ezt nevezi WARNKE a szöveg diszkurzivitásának (2008: 36).

Jól tükröződik a diskurzusfogalom ezen fő jellemzője BUSSE–TEUBERT (1994: 14) diskurzusdefiníciójában, amely mára a germanisztikai nyelvészetben széles körben elfogadottá vált: „Unter Diskursen verstehen wir im forschungspraktischen Sinn virtuelle Textkorpora, deren Zusammensetzung durch im weitesten Sinne inhaltliche (bzw. semantische) Kriterien bestimmt wird.” Vagyis: diskurzus alatt kutatásgyakorlati szempontból virtuális szövegtöredékeket értünk, melyeknek összetételét a legtágabb értelemben vett tartalmi (illetve szemantikai) kritériumok biztosítják. A diskurzus tág értelemben tehát az azonos gondolati tartalmú, azonos témájú, tárgyú szinguláris szövegek összessége.

2. A diskurzusok az emberi cselekvés célorientált, komplex formáiként foghatók fel, s mint olyanok a diskurzus megszólalóinak nyelvi megnyilatkozásaiban manifesztálódnak. A diskurzus elemzésének tárgya tehát a diskurzus résztvevőinek nyelvhasználata. A diskurzusban végzett nyelvi cselekvések, megnyilatkozások pedig lenyomatai az adott nyelvi közösség kommunikációs gyakorlatának és mintáinak (vö. TÁTRAI 2011).

3. A diskurzus társadalmi, szociális dimenziója leginkább a nyilvánossággal kapcsolatos. A diskurzus témája rendszerint valamilyen összetársadalmi szempontból releváns, aktuális, nem ritkán kényes téma, amelyről a diskurzusban különböző, sokszor ellentétes vélemények, nézetek ütköz(het)nek.

4. A diskurzus FOUCAULT nyomán a tudás kialakításának eszköze. Tudás alatt olyan értelmezési, gondolkodási, értékelési mintákat értünk, amelyek egy adott időszakra vonatkozóan megszervezik egy adott társadalom kollektív tudását a világról. Ez a kollektív tudás magában foglalja mindazt, amit egy adott társadalom egy adott időszakban valamely témáról tud, hisz, arra vonatkozóan igaznak vagy hamisnak vél, támogat vagy elvet. Egyfajta intézményesült gondolkodási módról van tehát szó, amely a diskurzusban alakul ki. Fontos hangsúlyozni, hogy a diskurzusban nem egyszerűen leképeződik a nyelven kívüli valóság (már ha egyáltalán létezik ilyen), hanem az itt konstruálódik, itt kerül megalkotásra. Ezt nevezzük a diskurzus valóságteremtő gyakorlatának (GLÓZER 2006). Mindez pedig függ a diskurzusban résztvevők hatalmi-pozicionális törekvéseitől, politikai és egyéb érdekeiktől is, hiszen ők azok, akik nyelvi cselekvéseik, megnyilatkozásaik által új tudást hoznak létre, régi ismereteket, gondolkodásmódokat erősítenek, vagy éppen kérdőjeleznek meg. A diskurzus megszólalói hatalmi-pozicionális törekvéseiktől vezérelve mindig próbálják ellenőrzésük alatt tartani a diskurzust, és ilyen módon legitimálni a saját értelmezési és értékelési módjukat. A diskurzus GLÓZER (2006) megfogalmazásában tehát hatalmi törekvéseket képez le, illetve azoktól átítatott. Azáltal, hogy a diskurzus nemcsak tükrözi a megszólalóinak, a kisebb-nagyobb társadalmi csoportoknak a tudását a diskurzus témájáról, de meg is alkotja azt, képes befolyásolni és irányítani az adott társadalomnak nemcsak a témára vonatkozó gondolkodásmódját, de cselekvéseit is (FELDER 2009: 21).

A diskurzus ezen jellemzői alapján világos, hogy a diskurzus egyik legfontosabb eszköze a nyelv, még ha a diskurzust alkotó szövegek nem kizárólag verbálisak is, tehát a nyelvi elemeken kívül egyéb, például képi jeleket is tartalmaznak (SPITZMÜLLER 2017: 4; KLUG 2017: 73–76). A nyelvi jelek immanens tulajdonsága, ezt már HUMBOLDT óta tudjuk, hogy a megnevezett tárgyak, események stb.

bizonyos fogalmi aspektusait, jegyeit verbalizálják (pl. *migránsok*, *menekültek*, *menedékkérők*, *gazdasági bevándorlók*, *megélhetési bevándorlók*), s ezáltal egy bizonyos perspektívából, azaz nézőpontból nevezik meg őket. TÁTRAI szerint a perspektíva vagy nézőpont a tapasztalatok fogalmi megkonstruálásának a kiindulópontja, ahonnan a dolgok és a köztük lévő relációk reprezentálódnak. A nyelvi szimbólumoknak ezt a fogalmi konstruálással összefüggő sajátosságát perspektivikusságnak nevezi (TÁTRAI 2011: 32–35).

Jól példázza ezt a HVG online 2015-ben publikált újságcikkből vett következő idézet:⁴

(4) *Videóban magyarázzák hírességek, ki a menekült és ki a migráns*

A migráns vagy bevándorló kifejezést legtöbbször a semlegességre hivatkozva használják, többek között az állami média is. Azonban ez legtöbbször pontatlan, kifejezetten az afgán és szír emberek esetében, akik üldöztetésük és a háború miatt nem térhetnek vissza hazájukba. Több híresség fogott össze az ENSZ felkérésére, hogy elmagyarázzák, ki miért menekült.

„A szavak számítanak” – mondják hírességek az ENSZ menekültügyi szervezetének készült videóban. [...] Ahogy Colin Firth, Sir Patrick Stewart, Cate Blanchett is kiemeli, a migráns saját szabad akaratából vándorol másik országba, ahol jobb megélhetést és életkörülményeket remélnek. Nincsenek kitéve üldöztesnek vagy nem háborúnak, így bármikor visszatérhetnének a saját országukba. Azonban a menekültek esetében ez egyáltalán nem lehetséges, így nem férnek be a migráns-kalapba. Egy menekült sokszor elvesztette családtagjait vagy elszakadt tőlük, az üldöztetés miatt, gyakran sérülések árán hagyja el országát, otthagynva mindenét, nem lévén más választása. Számos hírműsor és újság figyelembe vette az ENSZ ajánlásait, így tudatosan elkülönítik híradásaikban a menekülteket és a migránsokat. „A jelentés számít” – zárul az ENSZ felvétele. (https://hvg.hu/vilag/20150929_Videoban_magyarázzak_hiresegek_ki_a_mene, 2021. 10. 23.)

S különösen meggyőző valóságformáló és cselekvéseinket irányító erővel hat, ha a diskurzus megszólalói az egész világban jól ismert és elismert személyiségek.

A diskurzusban a megszólalók által használt nyelvi kifejezőeszközök tehát választás eredményei (vö. TÁTRAI 2011: 46). Egy-egy eltérő szóhasználat sok esetben tükrözi az egymásnak feszülő érdekeket és gondolkodásmódokat. A saját nyelvhasználat és azon keresztül a saját ideológia és értékrend érvényesítésére való törekvés (vö. egyezkedés; TÁTRAI 2011: 48) sokszor vezet ún. „szemantikai küzdelemhez” (l. pl. WENGLER 2017: 29–31). Ennek keretében a diskurzus megszólalói egyedül saját szóhasználatukat tartják megfelelőnek, és azt a diskurzus többi használója számára is elő kívánják írni (l. a fenti idézetet a HVG online-ből). Márpedig a téma, illetve az erre irányuló nyelvhasználat legitím birtoklása a hatalom egyik megnyilvánulási formája. A diskurzus szabályozza azt is, hogy hogyan, milyen értelemben használható, illetve használandó egy bizonyos szó. A szavak jelentése

⁴ Az online szövegekből származó részletek itt és a továbbiakban is betűhíven idézve szerepelnek.

a diskurzusnyelvészet egyik fő tézise szerint ugyanis a diskurzusban konstruálódik (vö. dinamikus jelentésképzés; TÁTRAI 2011: 100), a jelentésadás a diskurzus egyik fő szervező elve. A diskurzus ugyanakkor nemcsak a tudás kialakításának eszköze, hanem formációs szabályok halmaza is, hiszen meghatározza, hogy egyáltalán miről lehet beszélni és miről nem. Továbbá azt is, hogy miről hogyan lehet beszélni, hiszen a beszéd, a nyelv által történik a valóság megalkotása és értelmezése.

A diskurzus nyelvészeti vizsgálata a nyelvhasználatból indul ki. A diskurzus szövegeiben a közlések megalkotására használt rekurrens és tipikusnak számító nyelvi kifejezőeszközök, vagyis nyelvhasználati minták (l. BUBENHOFER 2013) alternatív vélemények, gondolkodási és értékelési minták, tudáselemek nyelvi manifesztációjának tekinthetők. Ezek nyelvészeti eszközökkel történő vizsgálata és interpretációja révén feltárhatóvá válnak az említett tudáselemek.

A nyelvhasználati minták jelesül szavak, szókombinációk, metaforák, szintaktikai eszközök, argumentációs minták, szövegtípusok stb. nyelvészeti elemzése több szinten, és szintenként is több nyelvészeti kritérium alapján történhet. Ezért a nyelvészeti diskurzuselemzés esetében nem is beszélhetünk kiforrott vizsgálati, elemzési módszerről, sokkal inkább beszélhetünk metodológiáról, amely egy sor különböző nyelvészeti vizsgálati aspektust (pragmatikai, retorikai, szövegnyelvészeti, szemantikai stb.) foglal magába, amelyeket többszintű (pl. intratextuális, transztextuális, a diskurzus megszólalóira vonatkozó elemzési szintek) elemzési modellekben rendszereznek (l. WARNKE–SPITZMÜLLER 2008: 23–45; FELDER 2012). A szakirodalom számos empirikus elemzése leginkább a szavak szintjére, a metaforákra és az argumentációra vonatkozik (pl. NIEHR 2014; MATHIAS 2018).

A diskurzusnyelvészeti elemzésekben központi szerepet játszanak a szavak, aminek GÜR-ŞEKER (2015: 78) szerint két fő oka van. Az egyik, hogy a diskurzus megszólalói a médiában leginkább olyan szavakat, kifejezéseket használnak, amelyek röviden és velősen, figyelemfelkeltő módon közvetítenek a diskurzus témájára, központi fogalmaira vonatkozó nézeteket, és gyorsan el tudnak terjedni az online térben is. Korpusztechnikai okokból pedig a szavak jelentősége abban áll, hogy a diskurzusnyelvészetben alkalmazott elektronikus korpuszok elemzésére szolgáló számítógépes programok, szoftverek (pl. AntConc, TagAnt, Sketch Engine), de akár az internetes keresések is keresőszavak, illetve reguláris kifejezések segítségével működnek.

SPITZMÜLLER–WARNKE (2011: 201) szerint a szószintű nyelvészeti diskurzuselemzések a kutatási célok függvényében a következő kategóriákat érinthetik: a diskurzus tartalmilag releváns, gyakran használatos kulcsszavait, időszakonként használt vezérszavait (pl. *Willkommenskultur* a németnyelvű migrációról folytatott diskurzusban, l. V. RADA 2016), okkaszionalizmusokat (pl. *virustagadó* a magyar nyelvű koronavírusról folytatott diskurzusban) stb. A szószintű diskurzusnyelvészeti elemzés célja a szavak használatának, jelentésének megragadása, amely magában a diskurzusban konstruálódik meg (l. fentebb), ezért a használati kontextusok feltárása révén írható le. A diskurzusnyelvészeti szövelemzések segítségével következtetéseket tudunk levonni többek között arra vonatkozóan, hogy az adott társadalom hogyan gondolkodik a szavak által jelölt fogalmakról, hogyan viszonyul azok jelöltjeihez.

3. A korpusz és a vizsgálat menete. A diskurzusnyelvészeti vizsgálatok alapja, mint ahogyan az az előző fejezetből kiderül, a megfelelő szövegek korpusz. Mivel azt maga a vizsgálatot elvégző személy, kutató állítja össze az általa előre meghatározott kutatási kérdések és választott vizsgálati aspektusok, például időbeli (mely időszakot ölelnek fel a korpusz szövegei), térbeli (mely nyelve(ket), nyelvterületeket reprezentálnak a szövegek) szempontok, valamint a szövegek elérhetősége stb. tükrében, a konkrét korpusz csak részben képes reprezentálni a diskurzust.

Az elemzéseim alapját képező magyar nyelvű elektronikus korpuszt olyan sajtószövegek alkotják, amelyek 2014. július 1. és 2015. december 31. között jelentek meg két kiválasztott magyarországi online folyóiratban. Ezek egyike a liberális *Heti Világgazdaság* (hvg), a másik pedig az inkább konzervatívnak tekinthető *Magyar Nemzet* online változata (mno) voltak. A korpuszba mindenféle megkötés (téma, szövegtípus stb.) nélkül minden sajtószöveg bekerült, amely a két sajtótermékben a megadott időintervallumban megjelent (CSATÁR–MAJOROS–TÓTH 2018: 188–189). Ez a 36.062.001 token nagyságú magyar nyelvű sajtókorpusz tartalmazza a két, 2015-ben nagy közönséget vonzó online sajtóterméket, és egyaránt kiterjed a politikai paletta jobb és bal oldalára is. A második lépésben ebből a korpuszból azon szövegek kerültek kiválasztásra, amelyek legalább egyszer tartalmazzák a *migrá** keresőszót. Az így létrejött szövegek korpusz immár tematikus migrációs korpusznak tekinthető, amely képes reprezentálni a migrációról 2015-ben folytatott magyar sajtódiskurzusnak legalábbis egy részét.⁵ Az elemzéseim alapját képező magyar nyelvű migrációs korpusz nagysága 525.208 type, 24.743.261 token, s közel 5000 sajtószöveget foglal magába.

Ezen a tematikus migrációs korpuszon kvantitatív és kvalitatív vizsgálatok elvégzésére került sor. A korpusz alapján elvégzett kvantitatív, lexikostatisztikai vizsgálat a *határ* lexémára terjedt ki. A Freeware-Toolkits AntConc⁶ számítógépes szoftver segítségével generált gyakorisági listák, továbbá a *határ* főnév leggyakoribb kollokációs partnereinek és clustereinek kilistázása alapján lettek meghatározva a tartalmilag releváns, rekurrens, mintaértékűnek tekinthető szószintű nyelvhasználati formák. Ezek interpretációja már részben lehetővé tette a magyar nyelvű sajtódiskurzusban a *határ* szóval közvetített tudáselemek feltárását. A második lépésben kvalitatív vizsgálatokra került sor, amelyek a migráció kontextusában a magyar határ védelmére, illetve az azt biztosítani hivatott határkerítés konceptualizációjára fókuszáltak. A kvalitatív elemzések során a korpusz szövegeinek átolvasása után a tartalmi szempontból informatív és releváns, elsősorban hosszabb tudósításokra, riportokra és interjúkra összpontosítottam. Ezekben további nyelvhasználati mintákat igyekeztem feltárni. Dolgozatomnak nem célja a részletekbe menő kvantitatív vizsgálatok elvégzése, a hangsúly a kvalitatív elemzéseken van.

(Folytatjuk.)

RADA ROBERTA
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

⁵ A magyar migrációs korpusz létrehozásáért köszönet illeti SZÍVÓS ISTVÁNT, az ELTE BTK germanisztikai doktori program hallgatóját.

⁶ <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc>